

COMPOST en zo...

Goede bemesting voor een gezonde bodem

Natuurlijk tuinonderhoud begint bij de bodem. In een rijke, luchtige voedingsbodem groeien en bloeien jouw planten goed. Hoe gezonder en sterker planten zijn, hoe minder snel ze ziek worden. Zo voorkom je onnodig gebruik van bestrijdingsmiddelen.

INHOUDOPGAVEN

Tips voor een gezonde bodem

Laat de bodem ademen

Welke grondsoort heb je?

Mest en bodemverbeteraars

Compost: de milieuvriendelijkste keuze

Biologische meststoffen

Verse of gedroogde koemest

Kunstmest belast het milieu

Kies de juiste soort kunstmest

Wanneer en hoeveel mest?

Te veel mest verzwakt je planten

Planten in potten

Kokosbasis en potgrondkeurmerken

Als niets lijkt te helpen in je tuin

Hoe oud is je compost?

Hoeveel compost heb je nodig?

Compost onderspitten of niet?

Wanneer gebruik je compost?

Vocht vasthouden in de bodem

Compost op kleigrond

Verdere bemesting

Tips voor een gezonde bodem

- 1 Maak de bodem gezond en vruchtbaar door er **compost of organische mest** door te scheppen.
- 2 Gebruik **niet te veel mest**: dan worden planten juist slap en kwetsbaar.
- 3 Bemest je (sier)tuin alleen in het **voorjaar**, als alles weer gaat groeien en bloeien.
- 4 Een **gazon** heeft twee keer per jaar bemesting nodig.
- 5 **Check** welke bodem jouw tuin heeft, dan kun je de bemesting aanpassen.

Laat de bodem ademen

Voor een goede voedingsbodem zijn twee dingen belangrijk: de juiste voedingsstoffen én een bodemstructuur waardoor plantenwortels deze voedingsstoffen makkelijk kunnen bereiken.

*Test: graaf een kuil

De bodem van je tuin moet kunnen 'ademen' en daarvoor is een losse structuur nodig. Voordeel van een luchtige bodem is ook dat die meer water vasthoudt, zodat je minder vaak hoeft te sproeien. Je kunt dit testen door een kuil te graven. Als de grond kruimelig uiteenvalt, heeft jouw tuin een goede bodemstructuur. Valt het resultaat tegen en is de grond niet erg los, dan helpt het om wat compost door de bovenlaag te scheppen. Plakkerige kleigrond kun je met basaltmeel verbeteren – dit is te koop in tuincentra.

Welke grondsoort heb je?

Op vrijwel elke grond kun je een mooie tuin creëren, als je maar weet welke soort het is. Zo herken je verschillende grondsoorten:

- Kleigrond bestaat uit hele fijne, plakkerige deeltjes en valt in grote brokken uiteen als je spit. Klei houdt water goed vast, maar kan daardoor ook zompig worden. Zware, vette kleigrond is lastig te bewerken, maar wel erg vruchtbaar.
- Zandgrond valt makkelijk uit elkaar, de gronddeeltjes zijn grover dan klei. De grond voelt korrelig aan. Zandgrond is goed waterdoorlatend, maar voedingsstoffen spoelen ook makkelijker weg.
- Zavelgrond is een tussenvorm die water en voedingsstoffen redelijk goed kan vasthouden.
- Veengrond bestaat grotendeels uit een dikke laag vergane takken en bladeren (humus). Veengrond is heel vruchtbaar. Je herkent deze grondsoort aan de zwarte kleur en de wat vochtige, sponsachtige structuur.

Mest en bodemverbeteraars

Ook al is de bodem van je tuin van nature niet erg vruchtbaar, dan kun je er met de juiste bemesting en bodemverbeteraars toch goede tuingrond van maken. Je komt grofweg 4 bodemverbeteraars tegen als je de grond beter geschikt wilt maken voor beplanting:

1. **Compost** verbetert de bodemstructuur, zodat plantenwortels de voedingsstoffen beter kunnen opnemen.
2. **Dierlijke mest** bevat iets meer voedingsstoffen dan compost en verbetert ook de bodemstructuur. **Organische mest** is een combinatie van dierlijke mest en compost. Het voordeel van deze bodemverbeteraar is dat het voedingsstoffen langzaam afgeeft aan de bodem.
3. **Kunstmest** bevat de juiste voedingsstoffen, maar verbetert de bodemstructuur niet. Bovendien belast kunstmest het milieu meer. Bij kunstmest gaat de afgifte van voedingsstoffen zó snel dat planten kunnen 'verbranden' als je te veel gebruikt. De planten krijgen dan gele bladeren en verwelken. Een bodem die is bemest met organische mest houdt de voedingsstoffen beter vast.

4. **Potgrond** verwarren mensen met een bodemverbeteraar. Zoals de naam al aangeeft is het niet bedoeld voor in de tuin, maar voor potplanten. Er zit veengrond (turf) en voedingstof in potgrond ten behoeve van een plant. Het afgraven van veengrond veroorzaakt veel CO₂-uitstoot en kan het landschap aantasten.

Compost: de milieuvriendelijkste keuze

Compost ontstaat door de vertering van plantaardig materiaal. Dit is de milieuvriendelijkste bemesting, vooral omdat je voedingsstoffen (plantenresten) uit de tuin hergebruikt. Compost houdt het bodemleven met nuttige bacteriën in evenwicht en gaat ziekteverwekkers tegen.

Compostwater als oppepper

Compost kun je het beste door de bovenste grondlaag mengen. Dit stimuleert het bodemleven, waardoor de grond losser wordt en plantenwortels de voedingsstoffen beter kunnen opnemen. Ook over het gazon kun je een dun laagje compost strooien. Voor planten die een extra oppepper nodig hebben, is compostwater heel geschikt. Je maakt dit door gelijke delen compost en water te mengen.

Biologische meststoffen

Er worden ook meststoffen en potgrond verkocht als biologisch. Hiermee wordt niet bedoeld dat de potgrond zelf biologisch is (dat kan niet, aangezien het geen landbouwproduct is), maar dat het is toegestaan als bodemverbeteraar/meststof in de biologische landbouw. De ingrediënten moeten dan van plantaardige, dierlijke, microbiële of minerale oorsprong zijn. Ook stalmest, gecomposteerd GFT-afval en turf (veengrond) zijn toegestaan. Voor biologische potgrond is, in tegenstelling tot biologische voedingsmiddelen, geen keurmerk. Wel zijn er verschillende fabrikantenlogo's. Controle op de claim vindt alleen plaats bij grond of materiaal met het **Control Union** keurmerk.

Verse of gedroogde koemest

De milieunadelen van dierlijke mest hangen vooral af van de veehouderijsoort. Koemest is de meest gebruikte dierlijke tuilmest. De gedroogde koemestkorrels die je in tuincentra koopt, zijn soms vermengd met wat (snel werkende) kippenmest. Deze mest is vrij van onkruiden, ziektekiemen en insecten.

Kunstmest belast het milieu

De productie van kunstmest kost veel energie en veroorzaakt de uitstoot van het sterke broeikasgas lachgas. Bovendien komen hierbij schadelijke stoffen vrij zoals cadmium, arseen en radioactief radium. Wat meetelt voor de milieubelasting is ook dat een van de grondstoffen van kunstmest, fosfaaterts, schaars is. Gebruik dus liever organische mest om je bodem te verbeteren.

Kies de juiste soort kunstmest

Kies je toch voor kunstmest, gebruik dan de soort die past bij jouw tuin. Waaraan heeft de bodem gebrek? Op de verpakking staat onder 'samenstelling' hoeveel procent stikstof (eerste cijfer), fosfaat (tweede cijfer) en kalium (derde cijfer) erin zit. Een eventueel vierde cijfer geeft de hoeveelheid magnesium weer.

Wanneer en hoeveel mest?

Wanneer heeft je tuin extra voedingsstoffen nodig? Planten hebben meestal genoeg aan één keer bemesten, vlak voor of tijdens het groeiseizoen (maart). Rozen en eenjarige planten doen het beter als je ze nog een tweede keer mest geeft (juni). Ook het gazon kun je het beste twee keer per jaar bemesten.

Te veel mest verzwakt je planten

Compost kun je in een laagje van 1 cm uitstrooien over de border en het gazon. Kijk voor de hoeveelheid gedroogde dierlijke mest op de verpakking. Zandgrond heeft meer mest en bodemverbetering nodig dan veen- of kleigrond. Gebruik nooit te veel mest, want dat verzwakt je planten juist. Bovendien spoelt de overtollige mest weg als het regent en dat vervuult het grond- en oppervlaktewater.

Planten in potten

Gebruik jij potgrond voor je planten in potten en bloembakken? In gewone potgrond zit meestal afgegraven veengrond (turf) en dit veroorzaakt veel CO₂-uitstoot. In veengrond zit namelijk CO₂ opgeslagen die in de lucht komt bij het afgraven. Naast CO₂-uitstoot tast het afgraven van veen ook het landschap aan. Kies dus liever voor potgrond zonder veen, zoals potgrond op basis van kokos.

Kokosbasis en potgrondkeurmerken

Kun je geen potgrond op kokosbasis vinden? Kijk dan naar het keurmerk op de verpakking van potgrond met veen. Van de potgrondkeurmerken stelt alleen MPS-

potgrond eisen aan de hoeveelheid veengrond (turfgelalte). Ook met een RHP-keurmerk is er aandacht voor het milieu: bij het afgraven en herstellen van de veengronden bijvoorbeeld. Lees meer over potgrondkeurmerken en bekijk alle keurmerken voor bloemen- en tuin.

Als niets lijkt te helpen in je tuin

Doen je planten het telkens niet goed, ondanks alle zorg en aandacht? Of ga je een nieuwe tuin aanleggen? Dan kan een bodemanalyse zinvol zijn, zodat je weet of bepaalde voedingsstoffen ontbreken. Je kunt testers kopen bij tuincentra of een bedrijf inschakelen. Ook de landelijke organisatie van hobbytuinders AVVN biedt bodemanalyses aan (de analyse kost € 60, inclusief een natuurvriendelijk bemestingsadvies).

Hoe oud is je compost?

- **Jonge compost** (halfverteerd, met nog herkenbare delen, compostwormen en mestgeur). Alleen om gulzige gewassen mee te mulchen.
- **Rijpe compost** (ruikt naar bosgrond, is kruimelig en egaal) is een voedende meststof. Voor alle gebruik (zie verder).
- **Meerjarige compost** (lijkt op potgrond) is een prima bodemverbeteraar en ook voor potgrond. Goed om in te zaaien en te verspenen!

*Test je compost op rijpheid:

Vul een bakje (bijvoorbeeld een botervlootje) met compost.

Zaai er ongeveer 100 tuinkerszaadjes in.

Hou dit een week vochtig.

Kiemen alle zaadjes en zijn ze mooi groen? Dan is je compost rijp of al meerjarig.

Kiemen je zaadjes niet en/of worden de zaailingen geel/bruin? Dan is je compost nog jong/onrijp. Wacht een paar maanden en test dan opnieuw.

Hoeveel compost heb je nodig?

Niet iedere groente heeft dezelfde hoeveelheid compost nodig. Als vuistregel strooi je in het voorjaar:

Zeer veel compost (8 - 10 kg/m²): spinazie, prei, de meeste kolen

Veel compost (6- 8 kg/m²): sla, andijvie, warmoes, selder, peterselie, kervel, koolrabi, suikermaïs, augurk, courgette, pompoen, komkommer, meloen, tomaat, aubergine, paprika, pepers en aardbei

Bijmesten: geef 'gulzige' soorten zoals kolen, prei, knolselder en komkommer extra compost in juli-augustus. Strooi 4 kg/m² tussen die groenten.

Matig compost (2 - 4 kg/m²): aardappel, knolvenkel, rode biet

Geen compost (0 kg/m²): wortel, pastinaak, veldsla, groenlof, ajuin, sjalot, knoflook, erwt, boon, tuinboon, witlof en schorseneer

*Onthoud: 10 liter (een emmer) is 8 kilogram compost.

Doe aan wisselteelt: zo krijgen je worteltjes nog genoeg 'oude kracht' uit de compost die je kolen het jaar daarvoor kregen.

Compost onderspitten of niet?

Breng je compost vooral oppervlakkig aan. Dat is de beste manier om het bodemleven en de bodemvruchtbaarheid te bevorderen. Zo spaar je ook je rug en veel energie. Door de compost op de grond aan te brengen, wordt het bodemleven flink gestimuleerd. De wormpjes en andere hele nuttige beestjes laten die laag compost die je hebt opgebracht vanzelf 'verdwijnen' in de bodem. Zo help jij het bodemleven en de beestjes in de bodem helpen vervolgens jou om de voeding bij de planten te krijgen en om je borders gezond te houden. Ideaal toch? En het leuke is, dat het bodemleven in je tuin niet alleen goed werk doet voor je tuin, maar het trekt ook weer meer vogels naar de tuin die een lekkere regenworm komen snoepen.

Zelfgemaakte of andere helemaal uitgerijpte compost ruikt naar bosgrond. Die compost spreid je gewoon op het bed.

Industriële/gekochte compost is vaak nog warm en ruikt nog naar ammoniak. Meng deze compost lichtjes met de bovenste 5 cm van je bedden, met een mesthaak, hark of cultivator.

Je kunt compost wel onderspitten, frezen of anders onderwerken bij **de aanleg en onderhoud van een moestuin**.

*Als basisbemesting bij de aanleg van de moestuin geldt dan de regel om een laag van 2 cm compost te strooien om vervolgens deze in de bovenste 20 cm van de grond te mengen. Per 100 vierkante meter heeft men dan 2 kubieke meter compost nodig.

*Bij gebruik van grond in kweekpotten/emmers behoort men de grond dan 1 deel compost te mengen met 10 delen van de grond.

*Voor het onderhoud van de moestuin behoor je 1 cm compost licht in te werken. Voor de meeste gewassoorten is deze bemesting dan voldoende en kan overige bemesting achterwege blijven!

*Voor onderhoud siertuin in het voor- of najaar een laagje van 2 tot 5 mm compost uitstrooien en licht in de bovenste laag van de grond harken. Overige bemesting in dit jaar is niet nodig.

*Bessen, bramen, fruitbomen, een laag van 2 cm compost jaarlijks tussen de planten strooien.

*Bloembakken in het voorjaar de grond uit de bloembakken vermengen met (maximaal) 20 procent compost.

*Kamerplanten, bij het oppotten de potgrond vermengen met 10 procent compost of jaarlijks een dun laagje bij de plant strooien.

*Compost niet gebruiken als potgrond. Compost is een bodemverbeteraar die altijd door de (pot)grond gemengd moet worden. Compost kunt u niet ongemengd als potgrond gebruiken!

*Compost, het hele jaar toepasbaar. Compost kan het hele jaar opgebracht en ondergewerkt worden. Toepassing in het voor- en najaar is het meest gebruikelijk.

Wanneer gebruik je compost?

De beste periode voor het strooien van compost is maart of april (voorafgaand aan het groei seizoen), of bij zware kleigrond in de herfst. Eenjarige planten en / of rozen hebben het meeste baat bij twee keer bemesten (juni). Compost op het gazon kan het beste ook twee keer per jaar worden gestrooid.

Vocht vasthouden in de bodem

Compost zorgt ervoor dat de grond beter vocht kan vasthouden, doordat de grond meer humus bevat. Vooral op zandgrond is dit een groot voordeel. Arme zandgrond heeft de neiging om bijna geen water vast te houden. En met zomers zoals we vorig jaar hadden is het wel handig als de grond het water iets beter kan vasthouden. Het is wel belangrijk om ieder jaar een laagje van dit zwarte goud op de tuin te brengen, want de humus moet wel ieder jaar worden aangevuld. In de loop van de tijd verdwijnt het namelijk wel steeds meer. Door de compost houdt zandgrond ook beter de voedingsstoffen vast.

Compost op kleigrond

Kleigrond is heel zwaar te bewerken. Door elk jaar een laagje compost op te brengen, kleeft de klei minder sterkt aan elkaar en wordt het gemakkelijker te bewerken. Door de compost wordt de structuur beter en kan overtollig water ook beter weg. Dat is prettig in je moestuin, maar ook in de siertuin.

Verdere bemesting?

Of verdere bemesting nodig is, hangt af van de basis van de bodem. Als die goed is, en de planten in de tuin zijn geschikt voor de grondsoort en de omstandigheden in je tuin, hoeft er weinig aan extra bemesting te gebeuren. Is de bodem eigenlijk te arm voor de planten die er in staan, of is de bodem in je tuin eigenlijk niet zo geschikt voor de planten die er in staan, dan is het een ander verhaal. Dan kun je bijvoorbeeld wat extra koemestkorrels geven of bemesting die speciaal voor de planten in jouw tuin geschikt is.